

Znovu a znovu se nepřestávám divit, jak rozmanitých podob může nabýt lidská potřeba psanými slovy pojmenovávat a sdělovat život kolem sebe. V oblasti prózy, již je věnována tato rubrika, škála možných přístupů začíná na jedné straně – třeba – úpornou snahou o uchopení světa prostřednictvím vyprávění velkých a rozsáhlých příběhů, ať již realistické či fantazijní stylizace, a na straně druhé nekončí – dejme tomu – osobními záznamy drobných postřehů, nálad, nápadů a úvah.

Kniha Jiřího Weinbergera patří spíše na ten druhý, reflexivní pól škály. Na jednesmdesáti stranách shrnuje třicet dva miniatur, které začínají u dvaceti řádků a jen málokdy překročí rozsah jedné dvou stran. Inspirace, která autora přivedla k psaní právě takového žánru, je přitom naznačena již v doprovodných komentářích otištěných na obálce. Úvodní konstatování, že nejstarší z autorových textů vznikl již před třiceti lety, a fakt, že pochvalu autora prozaického „experimentování“ na zadní záložku napsal herec, spisovatel, psycholog a pedagog Ivan Vyskočil, si ovšem neinformovaný čtenář může uvědomit jako kauzální souvislost až po doplnění údaje, který v knize decentně chybí. Totiž faktu, že Jiří Weinberger je absolventem kurzů herectví, přesněji kurzů dialogického jednání a autorské tvorby, které právě Vyskočil v sedmdesátých a osmdesátých letech vedl na Lidové škole umění (a v nichž pokračuje na DAMU).

Účastníci těchto kurzů totiž vědí, že psaní takovýchto krátkých textů-reflexí je jednou ze součástí metody tvůrčího sebepoznávání a sebevyjadřování, k němuž Vyskočil své žáky systematicky vede. Považuje ho totiž za jednu z cest, po níž každý jedinec může

vstoupit do dialogu se sebou samým, tedy s „vnitřním partnerem“, a tak uvolnit svou skrytou a potlačovanou citlivost a tvořivost.

Vyskočilovský předpoklad, že člověk se stává pánem svého bytí v okamžiku, kdy je nejen schopen „s porozuměním“ uvažovat o všem, co utváří jeho skrytý a skrývaný rozměr, ale také je schopen tato porozumění sobě samému i těm druhým navenek předvádět, tedy adekvátně zformulovat a podávat, leží rovněž v základech Weinbergerových miniatur.

Autorův přístup má do jisté míry (a v některých textech) blízko k poezii či lyrice, většinou se však od ní odlišuje tím, že jednotlivé životní prvky a situace nereflektuje emocionálně, ale spíše racionálně. Je to literatura psychologicky „rozebírává“, nejde však o výpověď drasticky sebetrýznivou, neboť žák od svého guru přebírá i přesvědčení, že tajemství sebepoznání a sebevyjádření souvisí se schopností získat od prožívaného náležitý odstup, a je tedy zábavné si pohrávat s humorným, komickým, rozporuplným až ironickým rozměrem věcí, slov, vět, myšlenek. Autora ostentativně nezajímají „velké“ ideologie, politický či filozofický smysl aktuální společnosti, či dokonce celého univerza. Předmětem jeho zájmu je spíše (především) to všední a téměř bezvýznamné. Tematicky se proto Weinberger nechává unášet drobnými detaily žité každodennosti, přičemž se je snaží povýšit na předmět hodný zábavného slovního přemítání a schopný vtipné vypovídat o méně zjevném.

Impulzem k takovému rozjímání se mu přitom může stát de facto cokoli: Označení *Gogolova* ulice, které vypravěč omylem přečte jako *Googleova*. Stálý nedostatek čístečných ponožek. Problém s nalezením druhé ponožky. Přípustnost či nepřípustnost

nošení ponožek v sandálech. Náhodné setkání v tramvaji. Dívka božího zjevu a ďábelského hlasu. Italové hledající strip-týzový bar na Starém Městě pražském. Strýček ovládající judo, a tudíž způsobily zpacifikovat jakékoli výtržníky. Abecední řazení měst v jízdním řádu. Rozmanité sny, noční ataky a bolesti. Potíže s překladem nepřeložitelné básně. Sousedka protivná i sousedka půvabná, která omylem vyběhla na ulici v zástěře. Vzpomínky na dětství a mládí a na předměty s nimi spjaté. Vlhká zeď před vysušením a po něm. Obtížný bratranec Láďa. Hluk a dopravní lapálie v jednosměrné ulici. Nešťastný úraz při uklouznutí na sněhu. Vzpomínka na narvaný městský autobus, v němž si lidé začali zničehonic zpívat. Komičnost veřejného mluvení do mobilů. Někdo, koho znáte, ale neumíte si ho správně zařadit. Uklidňující pohled do zelené přírody, anebo propojující prvek celého souboru, kterým je báječný cyklobatůžek, „*co přilne k zádům jako milenka v letních šatech*“ a který vypravěč postupně ztratil, respektive zapomenul a znovu našel v Rakousku, na Kokořínsku, v Českém ráji a v Olomouci.

Ohlas Vyskočilovy poetiky je patrný. Projevuje se v autorově připravenosti se neustále tázat a vnímat i ten nejtriviálnější motiv jako výzvu. Projevuje se ale také v jisté programové vřidnosti k lidem a ke všem jejich – ne vždy ideálním – činům. A to navzdory tomu, že mnohdy jde jen o zřetelnou autostylizaci. Nejvíce se pak Weinberger ke svému guru přibližuje v případě textů, které od žánru reflexe přecházejí k žánru složitěji fabulované a vyprávěné, rozsáhlejší (skoro)povídky, často postavené na překvapivém paradoxu. Příkladem může být *Nerovnováha*, tedy titulní text souboru

– vypráví o mladém muži, který našel ztracené sebevědomí poté, co si dokázal jako šachista v pravou chvíli přivydělávat hrou o peníze. Psychickou posilou mu byla téměř fyzická představa, že za ním stojí mistr světa Garry Kasparov, ve skutečnosti však za ním stál jen místní dement Běda.

Ivan Vyskočil na záložce Jiřímu Weinbergerovi přisuzuje rovněž tendenci k neuzavěřenosti, spojenou s potřebou chápat každý nápad především jako příležitost ke hře a k předvádění, které je tím zábavnější, čím více variací umožňuje. Obávám se však, že v tomto případě jen učitel žákovi podkládá vlastní vrozenou potřebu s texty zacházet jako s předměty předurčenými k opakovanému skládání a rozebírání, neboť to je právě Vyskočil, kdo neustále hledá meze toho, kam až lze při modelování, konstruování a zpětném analytickém rozebírání příběhů a situací dojít. Naopak u Weinbergera pozoruji spíše tendenci k definitivnosti. Spíše než testování toho, kolik toho ten který nápad vydrží a jak se přitom transformuje, jej typologicky přitahuje možnost vyjádřit se prostřednictvím spontánní črty, zafixovat slovy okamžitý postřeh

Jednoduchosti většiny Weinbergerových témat odpovídá i forma jejich zpracování. Autorovy reflexe a úvahy jsou tak povětšinou průzračně prosté, pohybují se na samotné hraně banality. Jestliže se jí autor dost často umí vyhnout, je to dáno dovedností prostřednictvím jazyka tvořivě myslet a souběžně nebýt doslovný: využívat tajemství nedořečeného, zvláště pak toho, které vzniká průnikem dvou či několika zdánlivě nesouvisejících motivů. Nemyslím si, že by se Weinbergerova kniha stala událostí sezóny, přesto mne ale zaujala.

Pavel Janoušek